

Messias kemur

Tað fólkið, sum gongur í myrkri, skal síggja stórt ljós, og ljós skal lýsa yvir teimum, sum sita í deyðaskuggans landi.

Jes 9,2

Tí at barn er okkum føtt, sonur okkum givin, og á herðum hans skal høvdingadæmið hvíla; navn hans skal verða kallað undur, ráðgevi, veldugur Guð, ævinnar faðir, friðarhøvdingi.

Jes 9,6

Men av Ísai runni skal kvistur spretta fram og angi av rótum hans bera frukt. Og andi Harrans skal hvíla yvir honum, andi vísdoms og vits, andi ráðs og kraftar, andi kunnskapar og ótti Harrans.

Jes 11,1-2

Hann varð særdur vára synda vegna og sundurbrotin vára misgerða vegna; okkum til friðar kom revsingin niður á hann, og av sárum hans fingi vit heilsubót.

Jes 53,5

Men tú Betlehem Efrata, eina minst av Júda túsundum, frá tær skal tó koma hann, sum høvdingi skal vera yvir Ísrael; frá forðum er upphav hans, frá ævinleikans døgum.

Mika 5,1

Kristindómur

Í Gamla Testamenti lesa vit ofta um frelsaran, Messias, ið koma skuldi. Serliga í ringum tíðum gleddist fólkið at hoyra profetarnar boða Guds lyfti um, at Messias skuldi verða frelsari og høvdingi teirra. Mong hugsaðu sær hendan frelsaran sum ein mætan kong, hvørs ríki skuldi røkka um allan heim. Gud hevði so mangan talað til teirra og sýnt teimum góðsku á ymsan hátt, men nú vildi hann sjálvur koma til teirra og vísa teimum sín stóra kærleika við at geva teimum egna son sín.

Í Nýggja Testamenti hoyra vit, at Gud sendi son sín Jesus ella Kristus í heimin, og at við honum kom ein nýggj trúgv, kristindómurin.

Jesu fœðing

Um ta tíðina, tá ið Jesus varð fœddur, var Palestina undir rómverskum valdi. Augustus var keisari í rómverska ríkinum. Men av tí, at ríkið var sera stórt, hevði hann hjálparmenn aftrat sær. Í Palestina var tað Heródes.

Jesus var ikki nakað vanligt barn. Eingilin Gabriel varð sendur til bygdina Nasaret til Mariu, eina jomfrú, ið var trúlovað Jósefi, við boðum um, at hon skuldi fœða Guds son, og at hon skuldi kalla hann Jesus. Bæði Jósef og Maria vóru av Dávids ætt. Jósef sveik ikki Mariu, hóast hon nú var við barn, og tað ikki var hansara.

Um tað mundið tá Jesus skuldi verða fœddur, var fólkateljing í landinum, og tey bæði máttu fara til Betlehem, haðani Jósef var ættaður. Øll gistingarhús vóru upptikin, so tey máttu sova í einum fjósi. Har fœddi Maria ein son, sum tey ballaðu og lögdu í eina krubbu.

Úti á markini sótu seyðamenn hjá fylgjum sínum. Tá sóu teir alt í einum ein eingil, sum segði teimum frá, at eitt kongabarn var fœtt í einum fjósi har í nánd.

Seyðamenninir fóru at leita og funnu alt, soleiðis sum eingilin hevði sagt. Síðan fóru teir og søgdu øllum frá tí, teir høvdu hoyrt og sæð.

Langt burtur haðani sóu nakrir vísmenn eina bjarta stjörnu á himmalinum. Hetta var tekin um, at ein nýggjur kongur var fœddur. Teir vildu síggja henda kongason, og stjörnan vísti teimum vegin til staðið, har Jesus var. Teir góvu honum gávur: gull, roykilsí og myrra.

FAKTA

Jesus: Harrin frelsir
Kristus: Hin salvaði kongurin
Frelsari: ein, ið bjargar

Bíblían nevnið ikki, hvussu mangir vísmenninir vóru, ella hvussu teir itu. Vit siga tó, at teir vóru tríggir, og at teir itu Kaspar, Melchior og Baltasar.

Roykilsí:

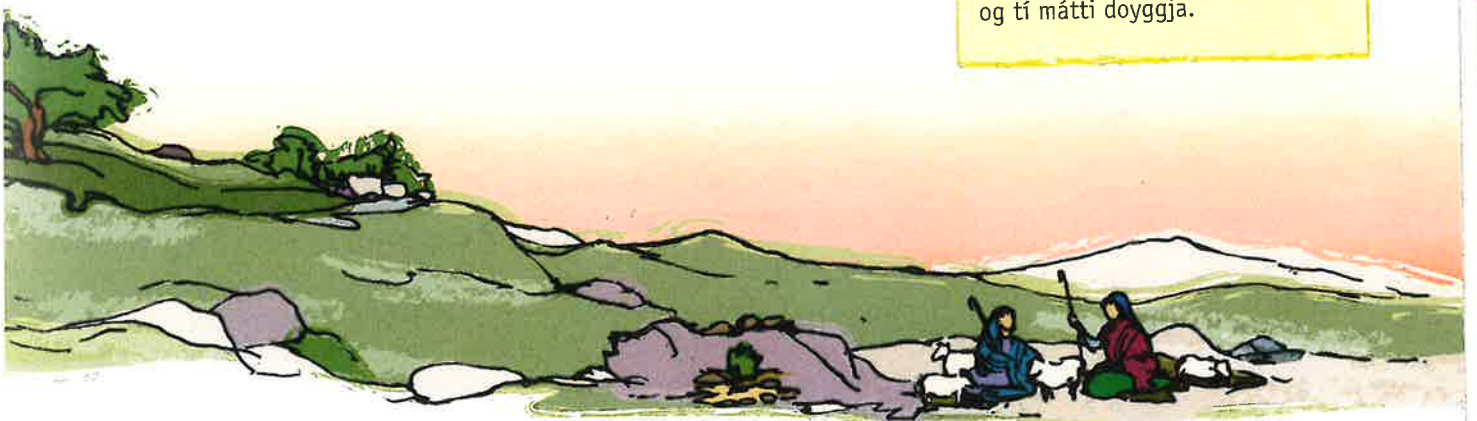
væl angandi harpeis, ið luktilsi varð blandað uppí. Tað varð brent Gudi til heiðurs.

Myrra:

væl angandi gummi. Tey deyðu vóru salvað við gummi, áðrenn tey vóru grivin. Gávurnar vóru ein fyriboðan.

Gullið:

varð móguliga givið fyri at heiðra Jesus sum kong, roykilsíð at heiðra hann sum Gud, og myrran var tekin um, at Jesus var menniskja og tí mátti doyggja.

Flýggjanin til Egyptalands

Heródes hevði frætt tíðindini um hetta dreingjabarnið, ið fólk væntaðu fór at gerast kongur. Hann gjørdist bangin fyrri at missa valdið, og av tí at hann ikki visti, hvar hann kundi finna hendan drongin, gjørdi hann av at drepa øll dreingjabørn í Betlehem.

Visti tú

at Jesus átti 4 brøður Jákup, Jósef, Símun og Judas. Óvist er, hvussu nógvur systrar, hann átti, men tær vóru í øllum førum tvær.
Úr Mark 6,3

Ein eingil ávaraði Jósef um ætlanir Heródesar. Jósef skilti, at best var at sleppa sær langt burtur við Mariu og nýfødða barninum. Tey flýddu til Egyptalands og búðu har, til tey finga boð um, at Heródes var deyður. Heimafturkomin búsettust tey í Nasaret í Galilea. Har vaks Jesus upp saman við systkjum sínum.

Jesus var jødi. Í sýnagoguni í Nasaret var lisið upp úr toraini, og hann hoyrði eisini úr øðrum skriftum í Gamla Testamenti og lærði allar teir siðir, ið galdandi vóru fyrri jødiska fólkið.

Jesus 12 ára gamal

Vit hoyra annars ikki nógv um Jesu barna- og ungdomstíð. Men sum 12 ára gamal fór hann, sum siður var, við foreldrunum niðan til Jerúsalem til páskahaldið har. Á ferðini heim aftur varnaðust foreldrini, at Jesus ikki var við í fylginum. Tey vendu beinanvegin aftur til Jerúsalems og funnu hann í templinum, har hann saman við vísum og lærðum monnum sat og viðgjørði átrúnaðarligar spurningar, og øll vóru sera bilsin, tí hann var ógvuliga skilagóður.

FAKTA

Tað var týðningamikil siður hjá jødum sambært skriftunum at reinsa seg. Men í dópnum lá eisini týðningurin at loysa seg frá øllum tí ónda.

Jóhannes doyparin

Jesus hevði ein skyldmann, ið var eitt hálvt ár eldri enn hann, og hann æt Jóhannes. Sum 30 ára gamal fór Jesus at hitta Jóhannes, ið reikaði um í oyðimørkini í Júdea, har hann prædikaði fyri fólki og bað tey liva rætt, geva **burtur** av tí, tey áttu, og ikki gera meira ilt, tí at Guds ríki fór skjótt at **koma**. Tey, ið jættaðu syndir sínar, vórðu doypt í Jordaná. Hann doypti við vatni, men boðaði frá, at eftir hann fór at koma ein, ið fór at doypa við heilagum anda og eldi.

Jóhannes visti, at Jesus var tann, ið hann hevði slóðað veg fyri. Tá ið Jesus vildi verða doyptur, helt Jóhannes, at tað heldur skuldi verið øvugt, at Jesus doypti seg. Men Jesus svaraði honum, at vit skulu gera tað, ið Gud býður okkum at gera.

Tá ið Jesus var doyptur, opnaðist himmalin, og heilagi andin dalaði niður yvir hann sum ein dúgva, og teir hoyrdu Guds rødd, ið segði: *Hesin er sonur mín, sum eg havi góðan tokka til.*

Eftir at Jesus var doyptur, fór hann út í oyðimørkina, har hann í fjøruti dagar varð freistaður av djevlinum.

Jesus og boðskapur hansara

Í trý ár ferðaðist Jesus nú um í landinum. Nógv fólk savnaðust at hoyra hann tala um Gud og at síggja hann grøða ymsar sjúkur. Hann fekk sær 12 lærusveinar til hjálpar, og hann gjørdi ongan mun á høgum og lágum. Jesus tosaði nógv um, hvussu tey skuldu vera hvør ímóti øðrum. Hann segði, at orðini í skriftunum, eyga fyri eyga og tonn fyri tonn, ikki vóru galdandi longur. Higartil høvdu tey skilt tað soleiðis, at tú skuldi hevna aftur, um onkur hevði gjørt tær ella onkrum av tínum nakað. Men nú segði Jesús, at Gud vildi, at tú skuldi elska øll, eisini óvinir tínar. Tú skuldi vera móti øðrum, sum tú vildi, tey skuldu vera ímóti tær.

Tíðindini um Jesus og læru hansara fóru um alt landið, og nógv vóru tey, ið tóku við tí hann lærði. Men har vóru eisini mong, ið ivaðust. Millum teirra vóru nakrir lærdir jødar, teir sokallaðu farisearnir. Teir hildu seg vera serfrøðingar í skriftunum, og teir hildu seg vita, hvat Gud helt. Teir royndu at vísa á, at tað var ikki rætt, tá ið Jesus segði, at kærleikin millum menniskju er tað týðningarmesta í Guds boðskapi. Harafturat kundu farisearnir ikki góðtaka, at øll kunnu trúgva á Gud og verða frelst. Sambært Tanak vóru jødarnir Guds útvalda fólk.

Men Jesus fekk eisini nógvar aðrar figgindar, tí ikki øll kundu góðtaka, at hann segði seg vera Guds son. Millum hesar vóru jødiskir leiðarar, ið óttaðust uppreistur ímóti rómverjum, hvørs vælvild, teir vóru bundnir at. Tí sóu teir Jesus sum eina hóttan, ið mátti beinast av vegnum.

Ferðin til Jerúsalem

Á hvørjum ári hátíðarhildu jødar páskirnar. Nógv teirra fóru tá niðan til Jerúsalem, har tey ofta hugnaðu sær saman í eina heila viku.

Jesus var eisini saman við lærusveinum sínum á ferð niðan til býin. Jesus fortaldi teimum, at Guð hevði eina ætlan við honum hesar páskir. Ein av lærusveinunum fór at svíkja hann, og hann fór at verða dripin, men tríggar dagar seinni fór hann at rísa upp frá deyðum.

Jesu lærusveinar vóru farnir frá arbeiði og øllum sínum kæru fyri at fylgjast við Jesusi. Nú fór Jesus at fara frá teimum, tí hansara arbeiði her á jørð var komið at enda, og nú skuldi hann fara aftur til faðir sín á himli. Men lærusveinar hansara skuldu halda áfram við arbeiðinum at prædika.

Alt tað, sum tit tí vilja, at menn skulu gera móti tykkum, tað skulu tit eisini gera móti teimum.
Úr Matt 7,12

Jesus át fyrri síðstu ferð páskamáltíð saman við lærusveinum sínum. Lærusveinarnir skiltu ekki rættiliga, tað Jesus hevði sagt, at ein teirra skuldi svíkja hann. Eisini segði hann, at Pætur fór at nokta, at hann kendi Jesus. Nei, hetta kundi ikki vera satt.

Meðan teir soleiðis sótu við borðið, tók hann breyðið, vælsignaði tað og segði: *Takið hetta og etið tað; hetta er likam mítt, sum tykkum verður givið. Gerið hetta til mínar áminningar.* Hann tók eisini kalikin við víni, takkaði, gav teimum og segði: *Drekkið allir herav; hesin kalikur er hin nýggi sáttmálin í blóði mínum, sum fyrri tykkum verður úthelt til fyrigeving syndanna. Gerið hetta, so ofta tit tað drekka, til mínar áminningar.*

Frá hesum stavar siðurin at hava altargongd ella breyðbróting. Onkur kallar tað minnismáltíð.

FAKTA

Kalikur er steyp, ið vín verður drukkið av við altargongd.

Heilaga kvøldmáltíðin, 2010, eftir Ludvík Breckmann, f. 1985

Visti tú

at tríati silvurpenngar var tann peninganøgd, Judas fekk fyrí at svíkja Jesus.

FAKTA

At krossfesta brotsmenn var vanligur revsiháttur í Rómverjaríkinum. Tann deyðadømdi varð negldur fastur og doyði spakuliga av krampum, hita og tosta.

Judaskossurin, 1866, eftir Gustave Doré (1832-1883)

Jesu deyði og uppreisn

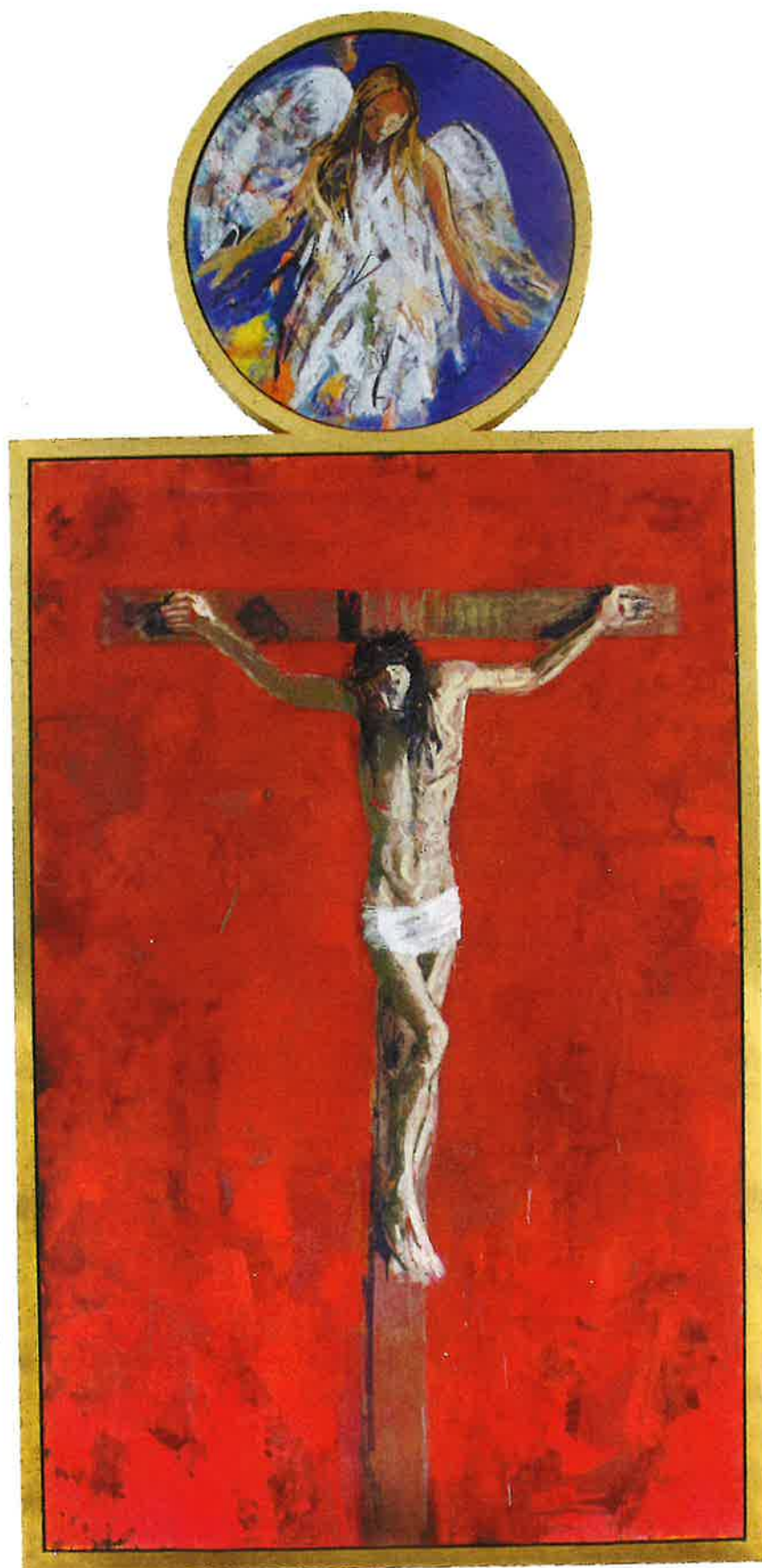
Men alt hendi júst so sum Jesus hevði sagt. Hann varð svikin av Judasi, og Pætur segði seg als ikki kenna Jesus.

Jesus varð ákærdur fyrí gudsspottan ella at tosa ímóti Guds læru. Eftir jødiskari lóg kundi ein slíkur brotsmaður fáa deyðadóm. Jødar vóru undir rómverskum valdi og kundu tí ikki sjálvir fremja nakran deyðadóm. Men teir greiddu rómverska landshøvdinganum Pilatusi frá, at Jesus var ein uppreistrarmaður, ið hótti landsins lógir og trygd.

Jesus varð krossfestur saman við tveimum ránsmonnum.

Jesus varð tikin niður av krossinum og lagdur í eina grøv. Triðja dagin eftir fóru Maria Magdalena og Maria, mamma Jákups, ið eisini var lærusveinur, út til grøvina. Men grøvin var tóm. Jesus var risin upp.

*Golgata, 2000, altartalva
í Miðvágs kirkju eftir
Torbjørn Olsen, f. 1956*

FAKTA

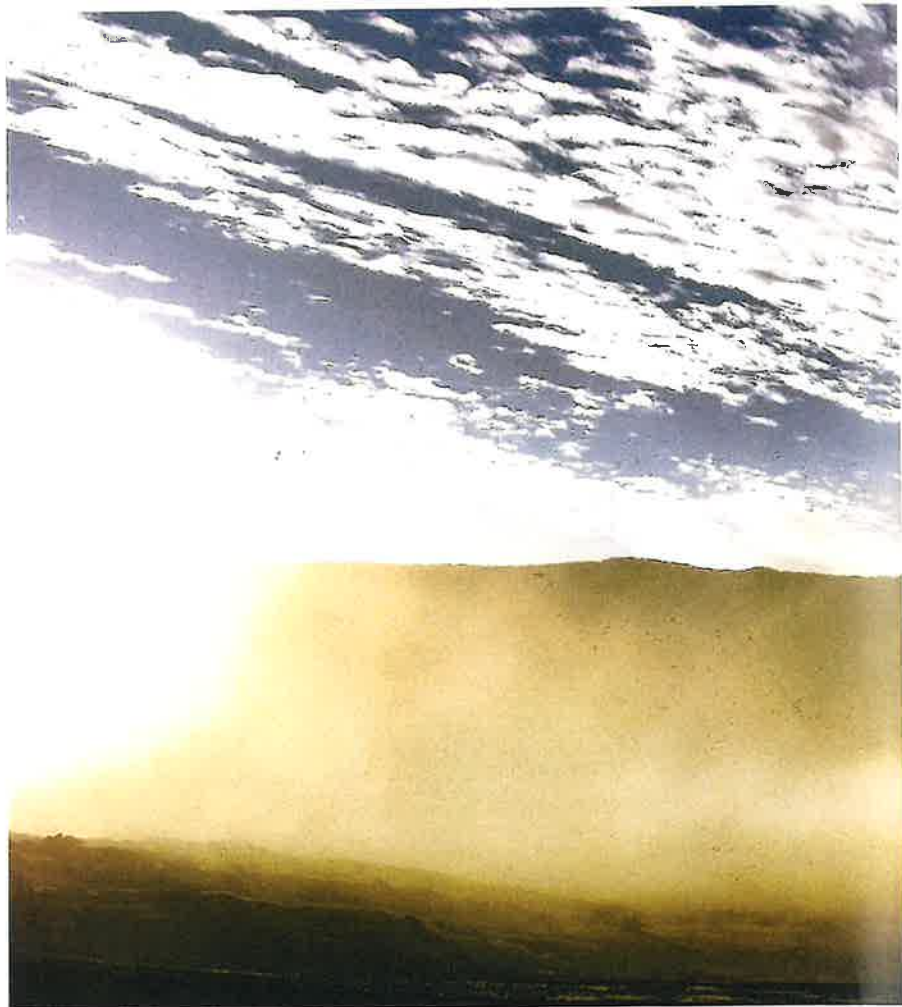
Eftir at Jesus var farin til himmals, vórðu lærusveinar hansara kallaðir ápostlar. Tað merkir, teir, ið eru sendir út.

FAKTA

Krossurin er kristin ímynd. Jesus doyði á krossinum, men reis upp frá deyðum. Við hesum varð staðfest, at lívið heldur ikki uppat við deyða. Eitt nýtt lív er eftir deyðan.

60

Jesu himmalsferð

Seinni sýndi Jesus seg fyri kvinnunum og síðani fleiri ferðir fyri lærusveinum sínum teir fjóruti dagarnar, áðrenn hann síðstu ferð talaði við teir á Oljufjallinum. Hann bað teir verða verandi í Jerúsalem, til heilagi andin, ið hann so mangan hevði talað um, var komin oman yvir teir. Teir skuldu verða vitni hansara, bæði í Jerúsalem og í allari Júdea og Sámária og líka til ytstu endamark á jørðini. Tá ið hann hevði sagt hetta, rætti hann upp hendur sínar og vælsignaði teir og varð tikin upp til Himmals.

Heilagi andin kemur yvir ápostlarnar

Hvitusunnudag, tíggu dagar eftir at Jesus var farin til himmals, vóru allir ápostlarnir komnir saman í einum húsum í Jerúsalem. Við eitt hoyrdist eitt øgiligt dun, sum frá illveðri. Tungur av eldi settust á hvønn teirra, og teir fyltust av heilagum anda. Nógv fólk var uttanfyri, so teir fóru út og søgdu teimum frá tí, ið hent var, og greiddu teimum frá, at

? ytstu

Jesus, sum tey hövdu krossfest, var risin upp, farin til himmals og hevði sent teimum heilaga andan. Heilagi andin skuldi vegleiða teir og geva teimum kraft at prædika.

Tey, ið trúðu hesum, vórðu doypt, og tey hildu saman, seldu ognir sínar og býttu út til teirra, ið hövdu hjálp fyri neyðuni. Tey gleddust um alt tað, tey hövdu fingið gjøgnum Jesus, og sum tíðin leið, gjørdust tey fleiri og fleiri.

Evangeliiini

Sum tíðin leið, varð boðskapurin um Jesus skrivaður niður. Teir, ið vit best kenna frá hesum arbeiði, eru Matteus, Markus, Lukas og Jóhannes. Boðskapurin í evangeliunum er, at Gud sendi Jesus til jarðar at frelsa tey, ið trúgva á hann. Evangeliiini vórðu skrivað á grikskum máli. Tá varð orðið Messias umsett til grikska Kristus. Soleiðis kom navnið á nýggja átrúnaðinum, kristindóminum.

FAKTA

Dúgván ímyndar heilaga andan, men eisini kærleika, frið og fyrigeving.

Lívshátíðir

Dópur

Börn og vaksin verða limir í kristnu kirkjuni í dópinum. Vatn verður latið á hövdið, ella tey verða koyrd undir kav. Vanliga verða tey barnadoyptu navngivin við dópin. Foreldrini lova at ala barnið upp í kristnari trúgv. Í summum londum doypa tey í vøtnum og áum. Jesus varð doyptur í Jordanánni í Ísrael. Enn í dag ferðast mong til Jordanánna at verða doypt.

Barnadópur í Vesturkirkjuni í Tórshavn.

Ferming

Tey, ið eru barnadoypt, verða ofta fermd um 14 ára aldur. Fermingin er kirkjulig fyriskipan, har tann, ið fermdur verður, játtar dópsorðini og svarar ja til kristnu trúnnu.

Ferming í Hoyvíkar kirkju.

Hjúnaband

Tá ið tvey gerast góð og vilja liva saman sum hjún, gera tey av, hvussu tey vilja staðfesta hjúnabandið. Borgarlig vígsla á ráðhúsi, á kommunuskrivstovu, hjá sýslumanni ella hjá øðrum myndugleika er eins væl galdandi sum kirkjuvígsla. Kirkjuvígslan fer fram nakað á sama hátt sum ein gudstænasta. Har verður biðið fyri hjúnabandinum, har eru bíbliulestur, sálmar, tala og vælsignilsi. Stóra evnið er kærleikin, ið verður givin øllum menniskjum sum eina gáva frá Gudi, og ikki minst kærleikin millum tey, ið fegin vilja liva saman, til deyðin ger skilnað teirra millum. Brúður og brúðgómur siga ja til at liva sum hjún, og at tey vilja æra og elska hvørt annað. Ofta velja tey nýgiftu at halda brúðleypsveitslu saman við familju, vinum og kenningum.

Visti tú

at tá ið rís ella annað verður kastað á brúðarparið, er hetta ein leivd frá rómverjatíðini, har tey kastaðu mandlur ella aðrar nøtir. Nøtirnar vóru ímynd av fruktbari og ein vón um, at parið fór at fáa frísk børn.

Deyði

Kristna trúgvin byggir á trúnnu um, at deyðin ikki er endin, men byrjanin á einum nýggjum lívi saman við Gudi. Jesus doyði, men hann varð vaktur til lívs aftur fyri alla tíðir at vera saman við Gudi. At Jesus reis upp frá deyðum, vísir teimum kristnu, at tey ikki hava fyri neyðini at óttast deyðan. Jesus gav teimum vónina um eina framtíð saman við honum. Við uppreisn síni sleit Jesus deyðans og syndarinnar band og innsetti nýggja sáttmálan ímillum Gud og menniskju.

Jarðarferð

Við jarðarferðina verður sagt farvæl við tann, ið deyður er. Prædikað verður um kristna boðskapin um uppreisnina, um vónina, um at síggjast aftur og um troystina í hesi vón. Tað verður biðið og takkað, og sálmar verða sungnir.

Tá ið kistan er komin í grøvina, kastar prestur, um tað er hann, ið heldur jarðarferðina, jørð á triggir ferðir. Hann nevnr navnið á tí, ið farin er, og sigur: *Av mold ert tú komin. At mold skalt tú verða. Úr mold skalt tú aftur standa upp.* Hesi trý ímynda lív, deyða og ævigt lív.

FAKTA

Eitt sakramenti er ein heilag handling, har tey kristnu halda, at tey fáa Kristi náði og fyrigeving.

Kristnar kirkjur

Í dag eru um 1600 mió. fólk, ið koma saman í ymsum kristnum kirkjum. Tær størstu eru tann rómversk-katólska, tann protestantiska og tann ortodoksa kirkjan.

Rómversk-katólska kirkjan

Katolikkar trúgva, at pávin, sum er hægsti myndugleiki teirra, er umboðsmaður Guds á jørð. Pávin býr í Vatikaninum, sum er eitt litið, sjálvstøðugt ríki í Róm. Katólska kirkjan er um allan heim og er høvuðstrúgvín í Spania, Italia, Póllandi, Írlandi og mongum øðrum londum. Katolikkar hava serliga stóra virðing fyri Mariu moy, og biðja bæði hana og onnur halgimenni um forbøn hjá Gudi. Halgimenni eru kristin fólk, sum eru deyð fyri trúgv sína, ella fólk, sum eftir sitt kristna lív eru mett so serstøk, at tey verða gjørd halgimenni. Katólska kirkjan hevur sjeý sakramenti, dóp, altarborð, dópsjáttan, skriftan, prestvígslu, hjúnavigslu og síðstu olju.

Mariukirkjan í Tórshavn.

Ortodoksa kirkjan

Í fyrstuni var kristindómurinn katólskur, t.e. hann var almennur ella um allan heim. Men í 1054 fór kirkjan í tvey. Pávin í Róm og erkibispurinn í Konstantinopel vóru ósamdir um leiðsluna av kirkjunni. Tey ortodoksu, sum onnur helvtin nú kom at eita, góðtaka ikki pávans leiðslu. Hetta var serstakliga kirkjan eystanfyri. Men tann ortodoksa kirkjan, serstakliga í Russlandi og Grikkalandi, hevur tó nógv felags við rómversku katolikkarnar. Tey æra Mariu moy sera høgt og eisini einglar og halgimenni, og tey hava eisini sjei sakramenti. Nóg kristin í Eysturevropa og í Ásia eru griksk-ortodoks. Í ortodoksu kirkjunum eru nógvar halgimyndir.

Protestantiska kirkjan

Fyrst í 16. öld hildu summi kristin, at katólska kirkjan ikki livdi eftir Jesu læru. Á odda í hesum stríði gekk týski munkurin Martin Luther. Mong fólk tóku seg tá úr rómversk-katólsku kirkjunni fyri at byrja eina nýggja kirkju, ta protestantisku, við øðrvísi siðum. Hetta siðaskiftið varð kallað trúbotin. Trúbotin kom til Føroya í 1538. Flestu kristnu, sum ikki eru í katólsku ella ortodoksu kirkjunni, eru protestantar. Protestantiska kirkjan hevur tvey sakramenti, dóp og altarbord.

Sakramentir: Fandringar í Jesus heima við á

Flestu føroyingar eru protestantar. Kristna trúgvin hevur annars nógvar greinar, og nærur hvør grein hevur sín ávísa hátt at halda gudstænastu ella at koma saman. Tann kristni kann tó altíð biðja, tá ið hann vil, ella hvar hann er staddur.

Maria moy og Jesusbarnið, mosaikk í Hagia Sofia kirkjunni í Istanbul.

Visti tú

at orðið gudstænasta hevur dupultan týðning.

- Guds tænasta fyri menniskju
- Menniskjans tænasta fyri Gudi

Keldan í Skálafirði.

Ebenezer í Tórshavn.